

No 38.

Ank. till Riksd. kansli den 12 april 1907 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt till försäljning af fast egendom, som innehafves såsom fideikommiss m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 149, yrkar herr C. A. Lindhagen, att Riksdagen *beträffande fideikommissstiftelser i fast egendom* måtte hos Kungl. Maj:t begära

a) utredning och förslag om att dylika fastigheter må kunna af innehavaren helt eller delvis säljas mot det att köpe-killingen i stället sättes såsom fideikommiss, därvid dock bör sörjas för att skogarna för framtiden ställas under ordentlig hushållning,

b) utredning och förslag om fastställande af vissa tidpunkter, från hvilka dylika fastigheter, som ej försålts, skola upphöra att vara fideikommiss och i stället lyda under de allmänna civillagarna, dock med nyssnämnda villkor i afseende på skogarna.

Detta yrkande ingår i en af herr Lindhagen inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 146, angående några statsåtgärder i ändamål att i erforderliga fall förekomma och undanröja enskildes jordmonopol, men har, på grund af 55 § 3 mom. riksdagsordningen, upprepats såsom särskild motion. Motiveringen till nu förevarande motion återfinnes i berörda motion n:o 146; och är denna motivering af följande lydelse:

»Ett särskildt slag af jordmonopol bilda jordfideikommissen. De lägga på visst sätt en ännu fastare »död hand» öfver den jord, de omfatta, än andra jordmonopol. Ty lefvande släkten, jordens innehafvare inbegripen, kunna ej göra något åt dem. Det är »död mans vilja», som ur sin graf med föräldrade regler binder kommande tider i fullföljandet af deras uppgifter.

Fråga om afskaffandet af de fideikommissstiftelser i fast egendom, som tillkommit före 1810, har på senare tiden väckts i Riksdagen icke mindre än elfva gånger. Första gången eller år 1882 afslogs förslaget af båda kamrarne. Men de öfriga tio gångerna har förslaget alltid bifallits af den Andra Kammaren och lika regelbundet afslagits af den Första.

Orsakerna till detta nedslående resultat ligger nog ej ensamt i första-kammarpolitikens traditionella motstånd i det yttersta mot reformer, som krävas af nya uppfattningar och förhållanden. Felet är nog också, att de skäl, som hufvudsakligen åberopats till stöd för de i Andra Kammaren väckta motionerna, varit äfven på sitt sätt gammalmodiga eller, om man ej vill begagna detta uttryck, tämligen obetydliga. Då debatterna i Första Kammaren mest rört sig om dessa skäl, har det ej varit så synnerligen svårt för kammaren att komma dem till lifs. I den senast vid 1906 års riksdag inom kammaren förda öfverläggningen, som skall tagas till ledning vid följande granskning, kan man därför säga, att talarne i många punkter haft ganska rätt.

Hufvudvikten för reformen har sålunda alltid lagts på att dessa stiftelser i strid mot gällande rättsuppfattning skapa olikhet i arfsrätt mellan syskon. Det är nu visserligen sant, att den stora reformen af år 1845, hvarigenom lika arfsrätt mellan syskon fullt genomfördes, var en stor sak. Här är ju dock egentligen fråga om donationer till vissa personer. Fortfarande är det tillåtet att genom testamente eller gåfva skänka hur mycket som helst till en viss person utan att därvid behöfva ihågkomma hans syskon. För öfrigt kan man så innerligt instämma med den talaren, som betonade »att världen är full af orättvisor», och att det fanns ännu större orättvisor än denna, hvilket han sökte belysa med exempel. Visserligen bör man nu icke underlåta att afhjälpa en orättvisa därför, att andra kvarstå. Men inför de stora olikheter i förmögenhetsförhållanden, som förefinnas öfverallt, kan kraf på konsekvenser som de ifrågavarande, där ingen nöd föreligger, knappast göra anspråk på att vara ett afsevärdt reformsträfvande. Det kommer därför alltid att bli en konstruktion, om man vill göra troligt, att den allmänna rättsuppfattningen i landet tager illa vid sig, därför att syskonen till de 37 grefliga, 39 friherrliga, 61

adliga och 31 ofrälse fideikommissarierna ej få någon arfvedel i själfva fideikommissjorden.

Såsom nästa skäl brukar framhållas, att fideikommissen eller åtminstone de mindre pläga vanskötas. Detta framkallar genast gensägelser. Man säger, att det är med fideikommissier som med andra fastigheter. Många skötas bra, andra medelmåttigt, andra åter dåligt. Och det förhåller sig nog också på det sättet.

Slutligen säger man, att institutionen demoraliserar fideikommissarierna och sätter ihop släkter till processande och annan fiendskap. Detta skäl imponerar lika litet. Ty det förhåller sig nog med fideikommissarierna liksom med deras jord. Många hålla sig uppe, andra sköta sig medelmåttigt och andra komma verkligt under isen. Processer förekomma väl någon gång, men de äro icke regel. Således samma företeelser som bland andra människor.

Nej, pudelns kärna, såsom man säger, ligger på annat håll. Institutionen ifråga är antastbar främst därför, att den medför ett monopol till jorden, lägger en död hand på naturtillgångar, som frigjorda från dess grepp skulle gifva lifsuppehälle och själfständighet åt en vida större befolkning. Denna synpunkt lyckades i någon mån komma med i lagutskottets senaste utlåtande i ämnet. Debatten i Första Kammaren kunde därför ej alldeles förbigå densamma. Särskildt uppfordrande var ett förlösande yttrande i kammaren af en representant från Skåne. »Huruvida man», sade denne, »håller på fideikommissinstitutionen här uppåt landet känner jag icke till, men jag vågar lugnt påstå, att man i Skåne med glädje skulle hälsa en åtgärd, hvarigenom denna provins skulle få betydligt större utvecklingsmöjligheter och kunna underhålla en betydligt större befolkning af själfägande jordbrukare.»

Häremot invändes nu till en början, att fideikommissen dock upptaga en obetydlig del af landets jord, endast mellan 4 och 5 procent af allt mantalet. Dylika jämförelser äro obehöriga såsom ägnade att leda bort uppmärksamheten från hvad saken verkligen gäller. Faktum är, att dessa stiftelser i och för sig upptaga högst betydande områden. De omfattade år 1895 3,057 mantal och 918 utjordar eller annan ej i mantal satt jord med ett taxeringsvärde af omkring etthundratio miljoner kronor. Vidare ligga fideikommissen sammanförda företrädesvis i de gamla odlade trakterna af vårt land. Största utsträckningen ha de i Skåne samt i Södermanlands och Stockholms län. Äfven i Halland, Småland, Östergötland och Västmanland förekomma de i stor utsträckning. Och söker man inom hvarje län, skall man finna, huruom vissa traktens och hela socknars jordbruksjord alldeles domineras af fidei-

kommissen. Det är dessa trakters och deras befolknings behof frågan gäller. En ofta använd metod att förringa betydelsen af bolagens jordförvärf i Norrland och Dalarne var också dylika jämförelser med hela landet. Men lagstiftningen har själf nu tagit afstånd från ett dylikt betraktelsesätt genom att i norrlandslagen om förvärfsförbud för bolag i nämnda landsdelar uppräknat till och med vissa socknar inom ett län, för hvilka till skillnad från de andra socknarne lagen skulle gälla.

Ett ofrivilligt erkännande af denna synpunkt liksom af den egentliga grunden till angreppen mot fideikommissinstitutionen framkom också under debatten i Första Kammaren. Det hade af lagutskottet erinrats, hurusom i utlandet såsom en yttring af 1789 och 1848 års revolutioner fideikommisen blifvit mångenstädes afskaffade. En talare invände häremot, att hvad som i detta afseende åtgjordes på 1790-talet hade efter 1815 återförts till det gamla, »där fideikommisen icke af helt naturliga skäl såsom i det folktäta Belgien och Nederländerna ansågos hinderliga för den ekonomiska utvecklingen såsom försvårande för landtbefolkningen att förvärfa sig själfständiga jordstycken». Detta senare förstår man, sade talaren. Han kunde ha tillagt, att man också vet, att de strömningar, som efter 1815 återinförde fideikommisen, voro den heliga alliansens reaktion och ingenting annat. Man förstår dessutom att i alla trakter, där fideikommisen försvåra utkomstmöjligheterna för befolkningen, så är detta ett socialt missförhållande, oafsedt om andra trakter i landet äro tätt befolkade eller icke. För hela landet blir det dessutom en olägenhet, när, såsom i Sverige, fideikommisen på många ställen och särskildt i Skåne upptaga landets bästa åkerbruksjord. Och mot det anförda yttrandet om reformens stora betydelse för Skåne hade man intet annat motskäl att framföra än att den tillfredsställelse fideikommissens afskaffande därstädes förmenades framkalla, helt visst icke delades af de nuvarande arrendatorerna af fideikommissgårdarna.

Det är således för tillgodoseendet af landets jordbruksmöjligheter till gagn för den växande befolkningen, som krafvet på fideikommissens afskaffande stöder sig. Under debatten i Första Kammaren kunde man som sagdt ej undgå att uppmärksamma denna synpunkt något. Men man förvillade bort saken genom att tala företrädesvis om sträfvandet efter »egnahem», för hvilka man ansåg det nog blifva någon råd. Det förtjänar dock ihågkommas, att en talare, som motsatte sig reformen, medgaf, att fideikommissstiftelserna kunna lägga hinder i vägen äfven för anskaffande af byggnadstomter. Det kan icke nekas, sade talaren, att det funnes områden af fideikommissnatur, hvilka voro så belägna, att de icke kunde komma till sin fulla utveckling utan att innehafvaren finge större dispo-

sitionsrätt öfver dem. Och sade sig talaren därmed syfta på stationssamhällen och liknande platser.

Mot reformens ofvan framställda hufvudsyfte har Första Kammaren att ställa endast ett ledmotiv. Det var såsom flera talare betonade dödmans vilja, som skulle respekteras. Den öfvertygelse, som ligger bakom detta påstående, framförde det såsom ett postulat, en själfklar sats. Knappast förekom ansatser att försvara denna ens, såsom det heter, ur juridisk synpunkt. De döda äro nämligen här öfvergifna till och med af juristerna, hvilka brutalt förkunna, att endast lefvande släkten äro bärare af rättigheter. Nej, bevekelsegrunden var nog något annat som icke sades, något för hvilket det är svårt att finna ord, men som man så väl förstår. Det var vördnaden för det förflutna, denna hängifvenhet för de stora minnena, hvilket i mycket är förstakammarpolitikens idealism vid sidan af dess intressepolitik i det närvarande. Fideikommissen påminna om den lysande adelns försvunna makt och segerrika fältherrars ätter. Och de kasta äfven något af det förflutnas glans öfver de nuvarande godsherrarna. En dylik pietet tvekar ej att inrätta själfva jorden till ett museum för relikier.

Ser man saken ur synpunkten af den nuvarande tidens realiteter och blickar framåt i stället för tillbaka, försvinner dock skimret alldeles. Denna politik bland sarkofager sjunker då ihop till ett förvilladt kraf, att några multnade rester af en människa i en kista skall ha rätt att förhindra lefvande fattiga släkten att ur jorden skaffa sig nya medel till lifsuppehälle. Detta liksom så många andra realiteter märker man icke och endast däraf kan det förklaras, att kammaren ungefär samtidigt frågar sig, hvarför folket emigrerar.

Den nu i främsta rummet framhållna synpunkten för reformens bedömande leder ock till nya tankar om *metoderna för dess genomförande*. Hitintills har man förordat fideikommissstiftelsernas fullständiga afskaffande, men för att ej kränka redan födde personers rätt gärna medgifvit öfvergångsbestämmelser, som skulle undanskjuta förfogandet öfver jorden långt fram i tiderna. Tänker man på ändamålet, vill man dock gärna vinna åtminstone något för de närmaste tiderna och finner också vida lättare utvägar därtill. Man bör helt enkelt tillstädja, att jordfideikommiss i sin helhet eller till vissa delar få af fideikommissarien försäljas mot det, att köpeskillingen i stället afsättes till ett fideikommisskapital, för hvilket de gamla bestämmelserna skola i hufvudsak gälla. Därmed böra de döde vara väl tillfreds. Förr var jordegendom på landet det förnämligaste värdet, nu synes kapitalet vara vida mer eftersträfvadt. Den dödes vilja lämnas således på samma gång oförkränkt i sina

dispositioner och får tillfälle att fortfarande göra sig gällande i afseende å det yppersta af alla ägodelar. Samtiden kan också vara skäligen belåten. Jorden frigöres från sina band. Och den omständigheten, att stora kapital i stället samlas på några händer, bör man kunna ta med lugn, då detta icke är någon främmande utan tvärt om kännetecknande företeelse i nutidens samhällslif. Det finnes för öfrigt redan förut många fideikommiss i lös egendom. När tiden är ute äfven för detta slag af fideikommissstiftelser, blifva de helt visst alla afskaffade på en gång.

Det anmärktes i lagutskottets utlåtande för förra året, att i England genom en parlamentsakt af år 1882 medgifvits, att fideikommiss finge säljas af innehafvaren utan nästa fideikommissaries samtycke, hvarvid köpeskillingen trädde i stället såsom fideikommiss. Antydningar om en sådan anordnings lämplighet i vissa fall äfven för våra behof framkom från ett par talare i Första Kammaren. Vid expropriation, som ju får tillämpas äfven på fideikommissjord, skall lösesumman för dylik jord afsättas till ett fideikommisskapital.

En sådan lagstiftning, som nu förordats, är naturligtvis främst af behofvet påkallad, när det gäller att befrämja jordens tillgodogörande genom den fria omsättningen. Men den är också af betydelse i de fall, att expropriation är tillåten. Därigenom möjliggöres nämligen att under intryck af expropriationstväanget frivilliga öfverenskommelser kunna komma till stånd utan att man behöfver skrida till expropriationsformaliteter. Å andra sidan måste ju medgifvas, att en dylik lagstiftning för de fall, att expropriation ej är tillåten, icke i ett slag upplöser fideikommissbandet på jorden. Det innebär ett principiellt upphäfvande af jordfideikommissen, hvilket är viktigt nog. Men i praktiken betyder det endast en afveckling, beroende på den fördel och det intresse fideikommissinnehafvaren kan ha af en försäljning. Vill man redan nu utsätta en tidpunkt, inom hvilken denna afveckling skall vara afslutad och då orealiserade fideikommiss förvandlas till vanliga arfvegods, så kan man ju därjämte upptaga de hitintills väckta förslagen, då det torde vara lönlöst att föreslå en tidigare tidpunkt.

När upplösning af fideikommissbanden på jorden förordas, så måste man äfven eftertänka, huruvida ej olyckan kan vara framme och i vissa fall göra ställningen kanske lika dålig eller ännu sämre än för närvarande.

Sälunda framkastade en talare i Första Kammaren, att upphäfvande af fideikommissen med all säkerhet icke komme att befordra bildandet af flera egna hem utan gifva ökadt utrymme för bolagens utveckling. Sannolikt tänkte han härvid närmast på sockerbruksbolagen. Det kan emellertid vara fråga underkastadt, huruvida det ekonomiska utbytet och utsik-

terna till vidgad självständighet för folket blir mindre, om jorden ligger i ett modernt bolags hand än under väldet af en död mans vilja. Den antydda eventualiteten, hvilken kan vara tänkbar om ej på alla så på några håll, bör ju dock helst förekommas, och detta sker genom en sådan lagstiftning, som förordas under punkt 1 i förevarande motion.

En annan fråga, som särskildt måste beaktas, är hänsynen till skogarna å jordfideikommissen. Många sådana skogar äro sköflade och detta föranledde 1903 års Riksdag att begära lagstiftning mot att de till fideikommissegendomar hörande skogar utsattes för sådan behandling, att därigenom skogskapitalets fortfarande afkastningsförmåga i vissa delar af landet äfventyrades. I många trakter exempelvis Skåne äro dessa skogar väl vårdade och snart sagdt de enda af någon betydelse som finnas. På sådana ställen synas dylika skogar böra med tiden helst förvandlas till stats- eller kommunalskogar. Men i hvarje fall måste noga tillses, att vid upphäfvandet af fideikommissinstitutionen fästas villkor eller vidtagas åtgärder, som för framtiden genomföra ett uthålligt bruk af skogarna.

Den föregående framställningen sysslar uteslutande kan man säga med fideikommiss på landet. Det kan därför ifrågasättas, om reformen behöfver omfatta äfven fideikommiss i stadsfastighet. Då emellertid olägenheter i vissa fall uppgifvas häfta äfven vid de senare, och dessa hittills alltid medtagits i förslagen, torde, i betraktande tillika af att äfven de i hvarje fall en gång skola upphöra, skäl icke förefinnas att nu afskilja dem från förslaget.

På grund af det sagda vill jag således föreslå, att fideikommiss i fast egendom må få helt eller delvis af innehafvaren säljas samt köpeskillingen i stället sättas såsom fideikommiss dock med föreskrift, att skogarna, därest de ej öfvertagas af stat eller kommun, skola ställas under så kalladt uthållighetsbruk. Och likaledes må härtill fogas den önskan, att såsom i de tidigare förslagen skett en tidpunkt måtte fastställas, från hvilken fideikommiss, som ej sålts, skola upphöra att vara fideikommiss och lyda under de allmänna civillagarna, dock med nyssnämnda villkor i afseende å skogarna.»

Med fideikommiss förstås i rättsvetenskapen det särskilda slag af testamente, hvarigenom testamentsgifvaren förordnar, huru för all framtid eller för en längre tid framåt skall förfaras med hans egendom eller viss del däraf, i det han stadgar, att egendomen skall innehafvas af flera testaments-

tagare efter hvarandra i viss bestämd ordning. I följd häraf har detta institut kunnat begagnas och äfven sedan äldre tid kommit till användning, då någon velat i omtanke om — såsom 1686 års testamentsstadga, hvilken för svensk rätts del först innehöll bestämmelser om fideikommiss, uttrycker sig — »sin familjs heder och conservation» tillförsäkra medlemmar af viss släkt rätten att besitta viss, vanligen fast, egendom. På detta sätt hafva familjefideikommissstiftelserna uppstått. Släktbegreppet ligger sålunda till grund för dessa stiftelser, och under den tid, då feodala grundsatser och sedvänjor gjorde sig gällande samt släkten såsom sådan var en faktor af stor politisk och social betydelse, hafva familjefideikommiss i fast egendom först och företrädesvis uppkommit.

Rättighet att inom vårt land inrätta fideikommissstiftelser lämnades öppen i 1 § 16 kap. ärfdabalken af 1734 års lag, hvori stadgades, att den, som ville göra testamente, ägde rätt göra det med eller utan villkor. Denna bestämmelse har sedermera i väsentlig mån ändrats genom kungl. förordningen den 27 april 1810, i det att förenämnda lagrum därmed erhöll ett tillägg af innehåll, att den, som bortgifver fast egendom, icke äger makt om villkoren för dess förvaltning sträcka förordnandet längre än till förste emottagarens och dess makas lifstid eller om äganderätten vidare än till utnämmande af testaments- eller gåfvotagarens nästa efterträdare, uti hvilken sistnämndes hand fastigheten ikläder sig egenskap af arfvejord, hvarmed i allt efter allmän lag förhållas. Ej heller må i andra afhandlingar och kontrakter om fast egendom sådana villkor inflyta, hvarigenom förvaltnings- och äganderätten för en framtid vidare inskränkes än nu är sagdt; dock gäller angående städja och arrende hvad därom särskildt är stadgadt.

Dessutom bereddes möjlighet att åstadkomma förändring af en bestående fideikommissstiftelse genom kungl. förordningen den 3 april 1810. I denna bestämdes bland annat, att i de fall, då någon innehafvare af fideikommisssegendom kunde komma i behof att därå emot in-teckning göra lån eller för egendomen anse förmånligt att få göra utbyte af till fideikommisset hörande jord eller ock finna sig föranlåten att söka häfvandet af vissa uti fideikommissstiftelser innehafvaren föreskrifna villkor, ansökningar i dessa eller andra dylika ämnen om fideikommissers rätta mening och bästa tillämpning och som icke rörde frågor, hvilka mellan fideikommissarier och medarfvingar kunde yppas och enligt allmänna rättegångsordningen måste behandlas, borde hos Kungl. Maj:t i underdånighet anmälas, på det att Kungl. Maj:t med dess högsta domstol, i likhet med annan förklaring öfver allmänna lagar och författningar, måtte därvid, efter sig företeende omständigheter, kunna förfara. Genom de sålunda

meddelade bestämmelserna tillerkändes Kungl. Maj:t med högsta domstolen befogenhet att i viss mån rubba grunderna för en bestående fideikommissstiftelse. Inteckning i fideikommisssegendom har därefter i enlighet med af Kungl. Maj:t lämnadt medgifvande ägt rum i en mångfald fall, och medgifves äfven, då stiftelseurkunden innehåller uttryckligt förbud mot inteckning. Sådan inteckning kan leda och har äfven lett till, att den intecknade egendomen exekutivt försålts och härigenom upphört att vara fideikommiss.

Efter år 1810 har fideikommissinstitutet inom den svenska rätten icke undergått någon förändring. Inom Riksdagen har emellertid, såsom i ofvan intagna motion anføres, frågan om ett fullständigt upphäfvande af före 1810 tillkomna fideikommissstiftelser i fast egendom vid flera tillfällen förevarit. Sedan år 1882 enskild motionär gjort framställning om sådant upphäfvande, hvilket förslag i enlighet med lagutskottets hemställan afslogs af båda kamrarna, hafva motioner i ämnet väckts vid riksdagarna 1883, 1884, 1889, 1890, 1893, 1894, 1896, 1898, 1901 och 1906. Vid samtliga dessa tio riksdagar har frågan fallit på Första Kammarens motstånd, under det att Andra Kammaren efter 1882 städse bifallit förslag i angifna syfte.

Det i nu förevarande motion under mom. a framställda önskningsmål, att fastighet af fideikommissnatur må kunna försäljas och köpeskillingen ikläda sig fideikommissnatur kan sägas i själfva verket allenast innebära en utveckling af ett hittills redan tillåtet förfarande. Kungl. Maj:t har nämligen på grund af gällande bestämmelser ansetts kunna medgifva och äfven i vissa fall medgifvit försäljning af fideikommisssegendom mot villkor, att fideikommisssegenskapen öfverflyttades å köpeskillingen, som borde förvaltas af god man, till dess annan fastighet kunde köpas, och dylika penningfideikommiss hafva fått bestå länge nog, då behof eller önskan att åter till fast egendom förvandla dem icke gjort sig gällande. Vid meddelande af sådana tillstånd torde uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen tagits i öfvervägande, huruvida fideikommissstiftelsen såsom sådan kunde hafva behof och förmån af försäljningen. Men enligt utskottets uppfattning bör äfven en annan synpunkt i fråga härom vara bestämmande. Lika med motionären anser nämligen utskottet, att ett stort och viktigt allmänt intresse skulle främjas därigenom, att fastighet befrias från därå hvilande fideikommissband och såmedelst göres användbar för beredande af utkomst eller boningsplatser åt ett flertal samhällsmedlemmar.

För att detta syftemål må kunna vinnas, erfordras emellertid ändring af nu gällande bestämmelser. Särskild lagstiftning i ämnet är därför nödig, och synes därvid, som sagdt, motionärens förslag vara att förorda. De

närmare villkor, under hvilka den ifrågasatta försäljningen må äga rum och som särskildt kunna vara erforderliga till tryggande af den rätt, som må tillkomma äfven andra än fideikommissarien, böra naturligtvis blifva föremål för öfvervägande. Särskildt vill utskottet framhålla det af motionären påpekade behofvet, att vid eventuell försäljning af fideikommiss-egendom därå befintlig skog för framtiden ställes under ordentlig hus-hållning. Såsom motionären erinrat, har 1903 års Riksdag anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser i syfte att förekomma, att de till fideikommiss-egendom hörande skogar utsattes för sådan behandling, att därigenom skogskapitalets afkastningsförmåga äfventyrades. Men syftemålet med den lag, som på grund häraf kan komma till stånd, skulle ju uppenbarligen i afsevärd mån förfelas, om fideikommiss-egendomar finge försäljas utan något förbehåll i afseende å därå befintliga skogar.

Då ett antagande af det utaf utskottet sålunda förordade förslaget sannolikt skulle i väsentlig mån afhjälpa de öfverklagade olägenheterna i statsekoniskt och socialt afseende af fastighetsfideikommiss, synes utskottet den mera tvistiga frågan om upphäfvande af familjefideikommissstiftelser i fast egendom icke böra i detta sammanhang upptagas, utan hvilat i afbidan på någon erfarenhet om verkningarna af den nu ifrågasatta lagstiftningen.

Under återopande af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af under moment a. i förevarande motion framställt yrkande, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t efter föregående utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, på hvilka villkor fideikommissstiftelser i fast egendom må kunna af innehafvaren helt eller delvis säljas mot det att köpeskilingen i stället sättes såsom fideikommiss.

2:o) att i förevarande motion under moment b. framställt förslag icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 april 1907.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

af herrar *Sjöcrona*, *Hedenstierna* och *Lilliesköld*:

»Då de uti förevarande motion framställda förslag äro stridande mot vår rättsuppfattning, anse vi, att motionen i dess helhet icke bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

af herr *Zetterstrand* mot motiveringen.

Herrar *Andersson*, *Cederberg* och *Nyström* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, herr *Nyström* på grund af tjänstgöring i Riksdagens särskilda utskott n:r 2.
